

**Yesevi, Çağla Gül (Ed.), *Türk Dünyası ve Göç-Vatandan Yeni Vatanlara*. İstanbul: Küre Yayınları, 2021.****Ayşe Zuhal KARTAL\***

Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Türk dünyası geniş coğrafyasıyla dikkat çeken, tarihi ve kültürel derinliği olan bir topluluktur. Ortak bir dil ve kültür mirası ile zenginleşmiş, binlerce yıllık geçmişe sahip bir medeniyetin temsilcisidir. Türklerin tarih sahnesine çıkışları genellikle göçebe yaşam tarzı ve kitlesel göçlerle şekillenmiştir. Orta Asya bozkırlarından başlayan bu büyük göçler Türk halklarının Asya, Avrupa ve hatta Afrika'nın bazı bölgelerine kadar yayılmasına neden olmuştur. Göç, Türk topluluklarının tarih boyunca karşılaşmış olduğu önemli bir olgudur. Bu göçler hem zorunlu sebeplere hem de gönüllü göçler şeklinde farklı sebeplere dayanmaktadır. Türk dünyasındaki göçler hem etkileyici bir kültürel çeşitlilik yaratmış hem de toplumların sosyal, ekonomik ve politik yapısını şekillendirmiştir. Bu bağlamda Türk dünyasındaki göçlerin derinlikli bir şekilde incelenmesi Türk topluluklarının tarihini ve kültürünü anlamak açısından oldukça önemlidir.

Prof. Dr. Çağla Gül Yesevi'nin Türk dünyası ve göç ile ilgili birçok çalışması bulunmaktadır. Bunların arasında *Yesevi, Çağla Gül, "Türkistan'dan Göç ve Köklerle Bağ Kurmak."* 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi. Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi., *Türkistan, Kazakistan, 10 - 13 Eylül 2019.*, *Yesevi, Çağla Gül, "Security Threats in Central Asia."* International Conference on Social Sciences, SOSRES, İzmir, Türkiye, 4 - 05 Ekim 2013., *Yesevi, Çağla Gül, "Türkiye ve Türk Cumhuriyeti İlişkilerinde Geçmişten Günümüze Göç" 30. Yılında Türk Cumhuriyetleri Ulusal Politika içinde. Der. Fırat Yıldız, 109-129. Ankara: Nobel, 2021.* çalışmaları zikredilebilir. Yesevi'nin Türk dünyasında göç konusundaki geniş kapsamlı çalışmalarından biri de derlemesini üstlendiği, 2021 yılında İstanbul'da basılmış olan *Türk Dünyası ve Göç-Vatandan Yeni Vatanlara* isimli eserdir.

**Kitap Tanıtımı / Book Review****Geliş Tarihi/Received:** 30 Haziran 2024**Kabul Tarihi/Accepted:** 8 Eylül 2024**Yayın Tarihi/Publication:** 26 Aralık 2024**DOI:** <https://doi.org/10.58640/asyar.1507443>**\*Sorumlu Yazar/Corresponding Author****E-Mail:** : [kartalzh@gmail.com](mailto:kartalzh@gmail.com)

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Eser içindekiler ve Ön söz başlıklarının ardından *Tarihsel Perspektiften Göç* (s.13-41), *Sürgün: Kolektif Bellek, Kimlik, Aidiyet* (s.43-118), *Batı Türkistan'da Göç: Diaspora, Vatan, Milli Mücadele* (s.119-209), *Doğu Türkistan'da Göç: Bitmeyen Göç, Baskı, Güvenlik* (s.211-268), *Ekonomik ve Siyasal Açından Göç Olgusu: Bölgesel Güçlerin Göç Üzerindeki Etkileri* (s.269-311) başlıkları olmak üzere toplamda beş bölümden oluşmaktadır.

Eserin editörlüğünü üstlenen Prof. Dr. Çağla Gül Yesevi tarafından kaleme alınan *Önsöz* kısmında öncelikle kitabın içeriğinden kısaca bahsedilmiştir. Ardından Yesevi, kitabın Türk dünyasında gerçekleşen göçler hakkında tarihsel bilgiye ve bu göçleri bizzat yaşayanların anılarına yer vermeyi amaçladığını belirtmektedir. Ayrıca kitapta Bulgaristan Türkmenlerinin, Ahıska, Tatar ve Başkurt Türklerinin göçleri, Kafkasya'dan göçler ve Avrupa'ya göçler üzerinde durulduğunu dile getirmektedir. Yesevi, 15 makaleden oluşan bu eserde, göçü kendisi veya ailesi bizzat yaşamış olan akademisyenlere yer verildiğinin altını çizmektedir.

*Önsöz* bölümünün ardından eserin birinci bölümü olan *Tarihsel Perspektiften Göç* gelmektedir. Bu bölüm kendi içinde *Türk Dünyasının Bir Ucundan Diğereine Göç İzlenimleri* (s.15-22), *Göç ve Göçebelik Meselesi* (s.23-31), *1952 Yılında Batı Türkistan'dan Türkiye'ye Bir Göç Hikayesi* (s.33-41) olmak üzere toplamda üç makaleden oluşmaktadır.

Birinci bölümün ilk başlığı olan *Tarihsel Perspektiften Göç* makalesi Prof. Dr. Nadir Devlet tarafından kaleme alınmıştır. Nadir Devlet makalesine çocukluğundan bahsederek başlamaktadır. Kendisi bir yaşındayken anne ve babasının "*Milli Bayrak*" gazetesini çıkarması sebebiyle Sovyet orduları tarafından tutuklanmalarının akabinde evlat edinildiğinden ve göçmen olarak Türkiye'ye gelişlerinden bahsetmektedir. Nadir Devlet o dönemlerde kendilerine Dış Türk denildiğini hatta sıradan halkın geldikleri bölge dolayısıyla "Çinli" bile dediklerini ifade etmektedir. Ardından makalede II. Dünya Savaşı'ndan sonra Uzak Doğu'dan Türkiye'ye serbest göçmen olarak kabul edilen Tatar-Başkurtlardan bahsedeceğini ifade etmektedir. Makalesinde bir genel tespitten bahseden Nadir Devlet, Türkiye'ye yerleşen Tatar-Başkurtların arasında okuma-yazma bilmeyenlerin olmadığını ve yabancı bir dil bilenlerin ortalamanın üzerinde olduğunu belirtmektedir. Yazısında Türkiye'deki Tatar-Başkurtların kurdukları derneklerden de bahseden Devlet, göçmenlerin kaderinin ne kadar direnseler de entegre olmak olduğunu dile getirmektedir.

Birinci bölümün ikinci başlığı Prof. Dr. Abdülkadir Donuk tarafından kaleme alınan *Göç ve Göçebelik Meselesi*'dir. Öncelikle "göç" ve "göçebelik" tabirlerini açıklayan Donuk, Türklerin göç etme sebeplerini *İktisadi sıkıntı, kuraklık, Nüfus kalabalığı ve otlak darlığı, hür yaşama sevdası* olmak üzere dört başlık altında açıklamaktadır. Yabancı araştırmacıların tarih kitaplarında geçen "Türkler göçebe bir kavimdir"

ibaresiyle göçebe kabul ettikleri Türkleri “vahşi istila grupları, acımasız ırk, şeytanın ordusu” gibi sıfatlarla vasıflandırdıklarından bahseden Donuk, Türk milletinin tarih boyunca diğer kavimlere birçok konuda örnek teşkil ettiğini anlatmaktadır. Ayrıca kışlak ve yaylak hayat tarzını benimseyen Türklerin birçok şehir kurduğunu da zikretmektedir.

Birinci bölümün son başlığı olan *1957 Yılında Batı Türkistan'dan Türkiye'ye Bir Göç Hikayesi* makalesi Prof. Dr. Salih Aynural tarafından yazılmıştır. Aynural yazısına “Türkistan” kelimesinin anlamıyla başlamıştır. Salih Aynural, Rusların Batı Türkistan’ı Türk kimliğinden soyutlamak için Orta Asya terimini ortaya attıklarını belirtmekte ve Batılı devletlerin de bu kavramı benimsemesiyle artık Batı Türkistan yerine Orta Asya teriminin kullanılmasının aslında Rusların Türk kimliğini yok etme politikasına bilinçsizce destek olmak anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Yazısına Rusların Batı Türkistan’ı işgali ile devam eden Aynural, 1831’de Rus çaricesinin Küçük Cüz’ü Rus tebaası olarak ilan etmesinin Batı Türkistan’ın işgalinde önemli bir nokta olduğunu ifade etmektedir. Ancak Türkistan’daki asıl değişimlerin 1917 ihtilali sonrasında Bolşeviklerin iktidara gelmesiyle olduğunu belirtmektedir. Bolşevikler güçlendikçe Türkistan’daki baskıların arttığından bahseden Aynural, 1920’lerin başından itibaren Türklük bilincini yıkmak adına boy adlarının millet kavramı haline dönüştürüldüğünden bahsetmektedir. Türkistanlıların bu baskılara dayanamayıp Afganistan’a göç etme hikayelerini anlatan Aynural, babasının da ilk eşini ve oğlunu geride bırakarak Afganistan’a göç etme zorunda kaldığından bahsetmektedir. Aynural, babasının bu zorunlu göç sırasında yazmış olduğu şiirine de makalesinde yer vermiştir. Türkistanlıların göç etmek için Afganistan’ı tercih etmelerinin sebebinin coğrafi yakınlık ve İslam ülkesi olmasını söyleyen Aynural, daha sonra Afganistan’daki baskılar artıkça oradan Türkiye’ye gerçekleşen göçlerden de bahsetmektedir. Salih Aynural, Türkiye’ye göç eden Türkistanlıların tamamının Özbek kökenli olmasına rağmen “Türkistanlılık” şuuruna sahip olduklarını ve bir üst kimlik olarak “Türkistanlılığı” benimsediklerini vurgulamaktadır.

Eserin ikinci bölümü *Sürgün: Kolektif Bellek, Kimlik, Aidiyet* içerisinde *Kırım’dan Türkiye’ye Kırım Tatar Göçler (s. 45-56), 1944 ve Sonrası Ahıskalıların Göçü (s. 57-71), Katliam, Sürgün ve Etnik Temizlik Kışkırcısında Bulgaristan’dan Türk Göçleri (s.73-97), İki Yüzyıl Devam Eden Kıyım, Sürgün ve Baskı: Kafkasya’da Türk Nüfus Alanının Daralması (s. 99-118)* başlıklı makaleleri barındırmaktadır.

İkinci bölümün ilk makalesi *Kırım’dan Türkiye’ye Kırım Tatar Göçleri* Prof. Dr. Hakan Kırımlı tarafından kaleme alınmıştır. Son iki asırda Türkiye’ye yönelik en büyük göçler içinde Kırım Tatar göçlerinin yer aldığını belirten Kırımlı yazısında Kırım’dan Türkiye’ye kitle göçlerinin 1783’te başlayıp günümüze dek devam ettiğini anlatmaktadır. Kırımlı, göçlerin asıl sebebinin siyasi ve dini baskılar olduğunu ve Rusların bu göçleri teşvik ettiğini belirtmektedir.

İkinci bölümün ikinci makalesi ise Doç. Dr. Ayna Askeroğlu Arslan tarafından yazılan *1944 ve sonrası Ahıskalıların Göçü*'dür. Arslan yazısına Ahıska'yı tanıtmakla başlamaktadır. Ardından ilk olarak 1944 sürgününde daha sonra da 1989 Fergana olayları nedeniyle göç durumunda kalan Ahıska Türklerinin bu göçler esnasında yaşadıkları zorlukları dile getirmektedir. Bu makaleyi ilginç kılan Arslan'ın yazısında bizzat olayları yaşayanların anlatılarına yer vermesidir. Ayna Askeroğlu Arslan da Hakan Kırımlı gibi göçlerin nedeninin tamamen siyasi olduğunu, Rusların amacının bölgeyi Türklerden temizlemek olduğunu belirtmektedir. Ayrıca makalenin ekler bölümünde 1944 sürgünü ile ilgili belge de mevcuttur.

İkinci bölümün diğer makalesi *Katliam, Sürgün ve Etnik Temizlik Kışkacında Bulgaristan'dan Türk Göçleri (1878-1989)* Doç. Dr. Neriman Ersoy Hacısalihoğlu tarafından yazılmıştır. Çalışmasında Osmanlı devletinin yıkılış sürecinde Bulgaristan'dan Anadolu'ya yaşanan Türk göçlerini anlatan Hacısalihoğlu, Bulgaristan'dan gerçekleşen göçlerin de siyasi ve zorunlu göçler olduğunu belirtmektedir. Makalenin giriş kısmında çalışmanın arşiv belgelerinin yanı sıra Türkçe ve Bulgarca literatür kullanılarak hazırlandığı vurgulanmaktadır. Çalışmasına göçler konusunda Türkiye'de yapılan ilk yayınlardan bahsederek başlayan Hacısalihoğlu, Bulgaristan'dan gerçekleşen göçleri Osmanlı Dönemi Göçleri ve Cumhuriyet Dönemi Göçleri olarak iki başlık altında incelemiştir. Neriman Ersoy Hacısalihoğlu Bulgaristan'dan Anadolu'ya yapılan zorunlu göçlerin, Bulgaristan hükümetinin topraklarını Türklerden temizlemek ve nüfusu Bulgarlaştırmak amacıyla gerçekleştirdiği sonucuna varmaktadır.

İkinci bölümün son yazısı olan *İki Yüzyıl Devam Eden Kıyım, Sürgün ve Baskı: Kafkasya'da Türk Nüfus Alanının Daralması*, Prof. Dr. Ali Asker tarafından kaleme alınmıştır. Öncelikle Rusya'nın Kafkasya'yı işgalinden bahseden Asker, Rus idaresindeki Kafkasya'da uygulanan sömürge politikalarının temelinde Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma yattığını belirtmektedir. Güney Kafkasya'daki Türk nüfus alanının daralmasındaki temel meselenin 1828'den sonra Ermeni nüfusun yoğun bir şekilde Azerbaycan'a göç ettirilmesi ve Azerbaycan Türklerine yönelik etnik temizleme politikasının olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca Ali Asker, Çar yönetiminin ve daha sonra Rusya'da hakimiyet ilan eden Bolşeviklerin de Ermenileri destekleyici politikaların Azerbaycan nüfusunun çok büyük ölçüde kırılmasına sebep olduğunu belirtmektedir. Güney Kafkasya'daki bir başka bölge olan Bulgaristan'da da Türk nüfus alanının daralmasına yol açan en önemli olayın 1944 Ahıska sürgünü olduğunu dile getirerek yazısını sonlandırmaktadır.

Eserin üçüncü bölümü *Batı Türkistan'dan Göç: Diaspora, Vatan, Milli Mücadele*'dir. Üçüncü bölüm, *Göç Teorileri Açısından Türkistan'dan Göç Olgusunun Değerlendirilmesi (s.121-148)*, *Tarihsel Bir Göç Kaynağı Olarak Türkistan (s.149-189)*, *Türkistanlı Göçmenlerin Siyasi Faaliyetleri*

*Tarihine Bir Bakış (s.191-209)* başlıklarından oluşmaktadır.

Prof. Dr. Çağla Gül Yesevi'nin yazdığı *Göç Teorileri Açısından Türkistan'dan Göç Olgusunun Değerlendirilmesi* başlıklı makale öncelikle bir sözlü tarih ürünü olmasıyla dikkat çekmektedir. Makale, 1930'lu yıllardan Türkistan'dan Afganistan'a, oradan da Türkiye Suudi Arabistan ve ABD'ye göç edenler ve aileleriyle yapılan görüşmeler sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma kapsamında 70 kişiyle tek tek ve yüz yüze derinlemesine mülakatlar gerçekleştirildiğini söyleyen Yesevi, çalışmaya temel teşkil eden sözlü tarih verilerinin "Türkistan'dan Göçün Kimlik Oluşumuna Etkisi" adlı projesinin sonuçlarına dayandığını belirtmektedir. Makalede önce göç, göçmenlik ve diaspora kavramları açıklanmış, daha sonra William Safran'ın diaspora tanımları üzerinden Türkistan'dan yapılan göçler incelenmiştir. Türkistan'dan yapılan göçlerin "İlişkiler Ağı teorisi" ile açıklanabileceği üzerinde duran Çağla Gül Yesevi, yaptığı sözlü tarih görüşmeleri sonucunda göç etme kararında etkili olan nedenlerin başında din ve kültürü koruma isteği geldiğini belirtmiştir.

Üçüncü bölümün ikinci makalesi, Prof. Dr. Ahat Andican tarafından yazılmış olan *Tarihsel Bir Göç Kaynağı Olarak Türkistan* başlıklı yazıdır. Türkistan coğrafyasından kaynakların göçlerin büyük ölçüde Rus işgalıyla birlikte 19. Yüzyıl sonlarından itibaren başladığını belirten Andican, göç edilen yerlerde de coğrafi bölünmelerin etkili olduğunu anlatmaktadır. Ahat Andican Türkistan'dan yapılan göçleri "*Birinci Göç Dalgası: Rus İşgalinden Birinci Dünya Savaşına*", "*İkinci Göç Dalgası: 1916 İsyanı Dönemi*", "*Üçüncü Göç Dalgası: Hokand Muhtariyeti, Buhara ve Hive Hanlıklarının Tasviyesi ve Basmacılık Hareketi*", "*Dördüncü Göç Dalgası: Kolektivizasyon Önemi*" olmak üzere dört başlık altında incelemiştir. Ardından Sınırdış ülkelere ve uzak ülkelere yapılan göçleri incelemiştir.

Üçüncü bölümün son makalesi ise *Türkistanlı Göçmenlerin Siyasal Faaliyetleri Tarihine Bir Bakış* olup Prof. Dr. Timur Kocaoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Kocaoğlu, yazısına Türkistanlı göçmenlerin siyasal faaliyetlerinin toplu tarihinin henüz yazılmamış olduğunu belirterek başlamaktadır. Ardından Türkistan'dan göç eden aydınlardan, söz konusu aydınların Türkistan'ın bağımsızlığı yolundaki siyasal mücadelelerinden, çıkardıkları dergi ve gazetelerden, kurdukları derneklerden bahsetmektedir. Kocaoğlu, 1925'ten sonra Batı Türkistan'da, 1949'dan sonra da Doğu Türkistan'da "Türkistan" kelimesinin yasaklanmış olmasına rağmen, göçmenlerin 1920'lerden itibaren çıkardıkları yayınlarda ve kurdukları derneklerde bu kelimeyi sıkça kullandıklarına dikkat çekmektedir. Ayrıca makalenin sonundaki ekler bölümünde Türkistanlıların çıkardıkları dergi, gazete ve bültenlerin bir listesi verilmektedir.

Eserin *Doğu Türkistan'dan Göç: Bitmeyen Göç, Baskı, Güvenlik* isimli dördüncü bölümü *Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya Kazak Göçü*

(s.213-226), *Tarihsel Süreçte Doğu Türkistan'dan Uygur Göçü* (s.227-254) ve *5 Temmuz 2009 Urumçi Olayları Sonrası Türkiye'ye Uygur Göçleri* (s.255-268) başlıklı makalelerden oluşmaktadır.

Dördüncü bölümde okuyucuyu ilk olarak Prof. Dr. Abdulvahap Kara'nın *Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya Kazak Göçü* başlıklı yazısı karşılamaktadır. Abdulvahap Kara yazısında Doğu Türkistan'daki Kazakların Türkiye'ye göçünü aşamalı bir şekilde açıklamaktadır. İlk olarak "*Göçten Önce Doğu Türkistan'da Siyasi Durum*" ve "*Kazakların Göçten Önce Yaşadığı Coğrafya*" hakkında bilgiler veren Kara, daha sonra göçün sebeplerini ve aşamalarını aktarmaktadır. Göçün temel sebebinin siyasi baskı olduğunu vurgulamaktadır. Son olarak bu göç hareketlerinin gelişigüzel bir şekilde değil, liderler öncülüğünde gerçekleştiğini ve Orta Asya'dan milattan önceki devirlerden beri Batı'ya yapılan Türklerin son kitlesel hareketi olduğunu belirtmektedir.

Bölümün ikinci başlığı Doç. Dr. Tekin Tuncer tarafından yazılmış olan *Tarihsel Süreçte Doğu Türkistan'dan Uygur Göçü*'dür. Öncelikle kısaca Doğu Türkistan'ın tarihinden bahseden Tuncer, tarih boyunca Doğu Türkistan'da kurulan Türk devletlerine ve Doğu Türkistan'dan yapılan ilk göçlere de değinmektedir. Doğu Türkistan'ın Komünist Çin işgalinden önceki ve sonraki durumu derinlemesine anlatırken, yapılan göçleri ve göçler sırasında karşılaşılan zorlukları da ince ayrıntılarla aktarmaktadır. Tekin Tuncer, Doğu Türkistanlı Uygur ve Kazakların "*vatan için vatandan ayrılmayı*" göze alarak göç kararı verdiklerini vurgulamaktadır.

Dördüncü bölümün son yazısı olan *5 Temmuz 2009 Urumçi Olayları Sonrası Türkiye'ye Uygur Göçleri*, Doç. Dr. Ömer Kul tarafından kaleme alınmıştır. Makalede Urumçi olayları derinlemesine anlatılmış ve başka ülkelerin Çin'in Uygurlar üzerinde uyguladığı insan hakları ihlallerine karşı verdiği tepkilere de yer vermiştir. Doğu Türkistan'dan zor şartlar altında göç edebilen Uygurların artan dini baskılar ve insan hakları ihlallerinden dolayı bu kararı almak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Çin'e dönemeyen ve Çin remi kurumlarına müracaat edemeyen Uygurların "*vatansız*" kalma tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve "*travma geçiren bir toplum*" haline dönüştüklerini vurgulamıştır. Ayrıca Ömer Kul, Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye göç eden Uygurlarla ilgili henüz toplu bir ilmi çalışma yapılmadığının da altını çizmektedir.

Eserin son bölümü *Ekonomik ve Siyasi Açından Göç Olgusu: Bölgesel Güçlerin Göç Üzerindeki Etkileri*'dir. Bu bölümde *Avrupa'da Aşırı Sağ Eylemlerde Göç Olgusunun Kullanılışı: Almanya Örneği* (s.269-291) ve *Güney Kafkasya'dan ve Orta Asya Ülkelerinden İşgücü Göçleri ve Türk/Müslüman Göçlerinin Durumu* (s.293-311) başlıklı iki makale bulunmaktadır.

Beşinci bölümün ilk yazısı Doç. Dr. Hilal Görgün'ün hazırladığı *Avrupa'da Aşırı Sağ Eylemlerde Göç Olgusunun Kullanılışı: Almanya*

*Örneği'*dir. Yazıda Avrupa ülkelerinde aşırı sağcı hareketlerin Müslüman göçmenleri hedef aldığı ve ülkelerinde çıkan kimlik problemlerinin göçmenleri ötekileştirilerek çözüme ulaştırıldığı belirtilmektedir. Hilal Görgün bütün bunları Almanya örneği üzerinden ele almıştır. Görgün, Avrupa'da kurumsal ırkçılığa maruz kalan en büyük kitlenin Müslüman göçmenler olduğunu vurgulamaktadır.

Eserin içinde yer alan son makale ise yine Prof. Dr. Ali Asker tarafından kaleme alınan *Güney Kafkasya'dan ve Orta Asya Ülkelerinden İşgücü Göçleri ve Türk/Müslüman Göçlerinin Durumu*'dur. Asker, yazısına eski SSCB bölgesinden 1990'larda başlayan göçlerin başlangıçta etnik çatışmalar ve güvenlik kaygıları sonucunda olduğunu ancak sonraki dönemlerde sosyo-ekonomik nedenlerle de göçlerin gerçekleştiğini anlatarak başlamaktadır. Çalışmada Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin dışında Tacikistan'a da yer verilmektedir. Orta Asya ve Güney Kafkasya'dan Rusya'ya yapılan göçlerin genellikle işçi göçü olduğunu söyleyen Asker, göçmenlerin Rusya'ya göç etmelerinin temel nedeninin yaklaşık iki asır boyunca Rusya ile bir arada yaşamaları olduğunu vurgulamaktadır. Prof. Dr. Ali Asker, göçmen hareketliliğinden en çok etkilenen ülkenin Kırgızistan olduğunu, Azerbaycan ve Kazakistan'ın diğer Türk cumhuriyetlerine nazaran daha az oranda işçi göçü verdiğini belirtmektedir.

*Türk Dünyası ve Göç-Vatandan Yeni Vatanlara* isimli bu eser, göç konusunu derinlemesine inceleyen kapsamlı bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. Prof. Dr. Çağla Gül Yesevi'nin editörlüğünde hazırlanan kitap, göç olgusunu hem tarihsel perspektiften hem de güncel dinamikler çerçevesinden ele almaktadır. Beş ana bölümden oluşan bu derinlikli ve geniş kapsamlı çalışma, Türk dünyasındaki göç olgusunu çok boyutlu bir perspektifle ele alarak akademik birikime önemli katkılar sunmaktadır. Çalışma, göç hareketlerinin nedenlerini ve sonuçlarını anlamak, göç eden toplumların yaşadıkları zorlukları ve mücadeleleri görmek açısından değerli bir kaynak teşkil etmektedir. Ayrıca eserde sözlü tarih kaynaklarından yararlanılması da çalışmaya önemli bir boyut katmaktadır. Kısacası bu eser, Türk dünyasının tarihsel ve güncel göç dinamiklerine ilgi duyan okuyucular için mühim bir kaynaktır.

